

Jak citovat tento článek / How to Cite this Article

KOSTROUNOVÁ, Jana. Ideologické pnutí v řadách syrských důstojníků: Obrana a strategie: Defence & Strategy. 2012, roč. 12, č. 1, s. 73-78. ISSN 1802-7199. DOI: 10.3849/1802-7199.12.2012.01.073-078. Dostupné z: <http://www.defenceandstrategy.eu/>

Ideologické pnutí v řadách syrských důstojníků: spoušť transformace vojenských kruhů v zemi?

Ideological Tensions in the Ranks of Syrian Officers: the Trigger of Military Circles Transformation in the Country?

Jana Kostrounová

Abstrakt

Navzdory mnoha pracím od autorů zabývajících se Syrskou arabskou republikou a jejím geopolitickým umístěním na mapě Blízkého východu není příliš známo, jaká jsou stanoviska syrské armády, neoficiálně nazývané „šedou eminencí“, která této zemi vládne. Její celkové (nejen mediální) vykreslení je značně ambivalentní, navíc podpořené revolučními událostmi roku 2011: neschopná, vyznačující se laxním přístupem, absencí vlasteneckých principů, lhostejným postojem svých příslušníků, protkaná korupcí... Proti ní stojí nově zformované hnutí tzv. Svobodné syrské armády, která do svých řad postupně přijímala skupiny dezertérů a další mladé muže, jimž není osud země lhostejný a kteří se chtějí Asadovi bránit. Tento článek představí nástin dalšího možného vývoje, který lze v Syrské arabské republice očekávat, a pokusí se nalézt odpověď na otázku, zdali nově ustavené ozbrojené hnutí skutečně představuje hrozbu pro Asadův režim. Podrobná analýza moderních dějin syrských armádních složek, její veteráni, vzájemný vztah mezi oficiální politickou doktrínou v zemi a islámskou vírou zkusí definovat možné vyhlídky dalšího vývoje v zemi: 1) v Syrské arabské republice nedojde k vypuknutí občanské války v podobě, jak ji známe z jiných světových regionů; na tento konflikt je potřeba nahlížet z pohledu islámské fitny (tj. náboženského rozkolu) a její kořeny lze vysledovat již v 70. letech 20. století: jedná se o režim pevně spjatý s hojně se vyskytujícími korupčními praktikami na nejvyšších vládnoucích postech společnosti, které se promítají do posilujícího trendu tradičních islámských a islamisticky smýšlejících kruhů v zemi; 2) doktrinální rozdíly mezi syrskou armádou a nejvyššími autoritami islámského světa byly vždy napjaté; 3) syrská armáda sama došla k jakési vlastní „katarzi“, pochopila nutnost provedení určitých reformních kroků uvnitř vlastních řad a odrazila se v procesu nazvaném Arabské jaro 2011. Tento článek pracuje s myšlenkou, že vlastní charakter syrského národního povstání ve skutečnosti odráží mnohem hlouběji zakořeněný ideologický rozpor mezi sunnitským a šiitským islámem.

Abstract

Despite the research by some authors on the Syrian Arab Republic and its stand in the Middle East Region, little is known about the perspective of the Syrian military, unofficially called the “elder statesman”, who rules this country. The overall image that emerges not only from the Arab media during the revolutionary year 2011 is ambivalent: lazy, corrupt, unpatriotic, apathetic soldiers with poor fighting spirits versus the Free Syrian Army newly formed in July 2011. This paper recovers some perspectives of the Syrian revolt and tries to answer, whether or whether not is the newly based military opposition in the country a real threat to the Assad regime. An analysis of historical background, Syrian veterans, relation between the official political doctrine and Islam brings new perspectives and own explanations that could even challenge some of the widely held assumptions about the Syrian military: 1) There is and won't be any “civil war” in the Syrian Arab Republic at all; this conflict should be viewed as Islamic fitna and its roots come from the 1970's. It is a regime strongly connected to rife corruption at the top ranks, hurting the morale of the lower, but stronger Islamic ranks; 2) Doctrinal relations between the Syrian army and official religious authorities in the Muslim world have been always tense; and 3) The Syrian army would have

found the necessity of its own, inner transformation despite of the so-called "Arab Spring 2011". This paper suggests that the character of the Syrian national revolt may be intended to reflect a deeper ideological antagonism between the Sunni and Shia Islam.

Klíčová slova

Sýrie; syrská armáda; Svobodná syrská armáda; Arabské jaro 2011; fitna.

Keywords

Syria; Syrian military; Free Syrian Army; Arab Spring 2011; fitna.

ÚVOD

Elita syrské armády pevně drží otěže moci v rukou od konce druhé světové války. Vyhlášení nezávislosti na Francii¹ roku 1946 mělo být novým začátkem, přesto uvrhlo zemi do ideologického chaosu uvnitř ozbrojených složek státu, které po uplynulé půlstoletí včetně vypuknutí syrského národního povstání v březnu 2011 stále nemají jasno v tom, k jakému proudu se přikloní. Sýrie nedisponuje vlastní ideologickou doktrínou schopnou obstát v konkurenci proudů egyptského a iránského politického islámu. Má syrské národní povstání proti mladšímu z rodu Asadů šanci změnit vnitropolitické struktury v zemi? Je vůbec možné, aby se Sýrie v budoucnu vydala cestou nápravy režimu krácející ruku v ruce s obrodou sunnitského islámu, který v zemi převládá? „Quo vadis?“ ptali se všichni roku 2000 při nástupu Bašára Asada na „trůn“ jeho otce. Po více než deseti letech jeho vlády² je však jasné, že se mu podařilo jedině: upevnit pozici šiitského islámu v zemi a utužit vazbu mezi osobou prezidenta a generály,³ kteří jej pomohli do nejvyššího úřadu v zemi dosadit.⁴ Přesto Bašár Asad zapomněl, že elitní důstojnické sbory v regionu Blízkého východu a severní Afriky vždy byly, jsou a budou nositeli progresivních myšlenek nutných změn, či dokonce radikálních reforem.⁵ Pod rouškou loajality k vůdci se může skrývat příprava puče... Bude však Sýrie jednoho dne opravdu svědkem úspěšného vojenského převratu?

OD ZÍSKÁNÍ NEZÁVISLOSTI K VOJENSKÉ DIKTATUŘE

Poslední francouzský voják opustil syrskou půdu dne 17. dubna 1946 a již první roky po ukončení faktické okupace ukázaly, jak hluboce je země rozpolcena nejen v oblasti názorového střetu ohledně budoucího směřování země. Mnohem závažnější a znepokojující otázkou byla nepsaná úprava al-ahwál aš-šachsija, tedy koránského principu záležitostí osobního statutu. Jakýkoli muslimský stát zasahující do sféry osobní zbožnosti by měl být šejchem nejvyšší autority islámského světa, tedy káhirskou islámskou univerzitou a úřadem šejcha při mešitě Al-Azhar, prohlášen za kacířský. V případě Sýrie se tak nestalo. Důvodů bylo hned několik – nejvýznamnějším z nich však nepochybně samotná domácí egyptská politická scéna a nestabilita v regionu vyvolaná po vyhlášení státu Izrael v květnu 1948.

Tento impuls a následná první prohraná válka s nově zformovaným nepřítelem se zdá být spouští série převratů, jimiž Sýrie o rok později prošla. Soupeření mezi několika křídly uvnitř důstojnických kruhů lze chápat jako pouhou osobní rivalitu mezi Husním az-Za'ímem, Sámím al-Hannáwím

¹ CHAITANI, Youssef: *Post-Colonial Syria and Lebanon. The Decline of Arab Nationalism and the Triumph of the State*. London: I. B. Tauris, 2007, 210 s. ISBN 978-1-84511-294-3.

² ZISER, Eyal: *Commanding Syria. Bashar al-Asad and the First Years in Power*. London: I. B. Tauris, 2007, 230 s. ISBN 1-84511-153-2.

³ LEVERETT, Flynn: *Bashar's Trial by Fire*. Brookings Institution Press, Washington D.C.: 2005, 286 s. ISBN 0-8157-5206-7.

⁴ ZISER, Eyal: *Commanding Syria. Bashar al-Asad and the First Years in Power*. London: I. B. Tauris, 2007, 230 s. ISBN 1-84511-153-2.

⁵ ZIADEH, Radwan: *Power and Policy in Syria. The Intelligence Services, Foreign Relations and Democracy in the Modern Middle East*. London: I. B. Tauris, 2011, 228 s. ISBN 978-1-84885-434-5.

a Adíbem aš-Šišaklím, jejichž snahou byla příprava adekvátní odpovědi na porážku od Izraele. Strategické rozložení sil na přelomu 50. a 60. let 20. století však těmto záměrům příliš nenahrávalo, ba naopak: druhým nepřítelem se stává Egypt a velmi silné hnutí Svobodných důstojníků, z jejichž řad se dostává do prezidentského úřadu Muhammad Nagíb, jenž je poměrně brzy odstaven Gamálem Abd an-Násirem. Je nutné si uvědomit, že tato událost má klíčový význam pro formování syrsko-egyptských vztahů v následujících letech, ne-li po několik desetiletí. Nejvyšší kruhy syrské armády již tehdy pochopily, že nebezpečný není sám Násir, nýbrž ideologie jeho důstojnického hnutí. Na první pohled „sunnitská Sýrie, sunnitský Egypt“ a žádné překážky pro případné navázání spojení proti Izraeli.

Zásadním momentem však bylo vyhlášení Násirova konceptu panarabismu, tedy sjednocení všech arabských národů, s nímž se Sýrie nikdy neztotožnila. Aktivita egyptského prezidenta v polovině padesátých let nabývají na síle, stává se známou figurou na scéně světové politiky a nekompromisním řešením Suezské krize roku 1956 si vydobývá uznání většiny islámských států. Násir již v té době představuje pro Sýrii ideologickou hrozbu: zakladatel baasistické strany Michel Aflaq, který syrské prostředí dobře zná, nedokáže pružně reagovat na silnou panarabskou myšlenku; nedaří se mu přesvědčit další státy v regionu, že strana Baas⁶ představuje nositelku těch nejlepších idejí pro ustavení nového postkoloniálního politického systému v souladu s nejvyššími islámskými principy reprezentovanými institutem madžlis aš-šúrá, jímž se dodnes zaštiťují menší státy Zálivu či Írán,⁷ a nutno dodat, že zcela oprávněně. Obavy z egyptské rozpínavosti docházejí svého naplnění roku 1958, kdy Násir podává ruku syrským bratrům a nabízí partnerství v rámci federace – ti přijímají, neboť doufají v možné ovlivnění společného směřování zahraniční politiky a totožné definice jejich cílů.

O jak hluboký rozkol mezi dvěma důstojnickými sbory téhož státu jde, ukáží následující tři roky a dokazují jej nejen osobní antipatie mezi syrským místodržitelem Ámirem a samotným Násirem. Je zde navíc přítomen další silný aspekt podřívající nedůvěru ze strany Syřanů vůči egyptskému vůdci: ze syrského pohledu neuvážené kroky spojené s reformou ekonomiky,⁸ vytváření užších vazeb mezi Násirem a Jordánskem aj. Proto po celou dobu syrské kormidlo, u něhož již odhodlaně na počátku 60. let 20. století stojí vojáci, přemýšlí, jakým způsobem spolupráci v rámci federace ukončit a kterým směrem se vydat.

Nejblíže je Irák,⁹ spojenec z dob angažmá Francie a Velké Británie v regionu Blízkého východu, nesoucí si na svých bedrech totožnou a velmi hořkou zkušenost se silnou okupační správou evropských mocností. Jsou to právě iráčtí sousedé, kteří úspěšně navázali na Aflaqovo baasistické poselství a vybuodovali novou politicko-armádní strukturu zrovna na těchto základech. Co bylo však hlavní příčinou úspěchu mocenského vzestupu alawitské sekty reprezentující šíitskou odnož islámu v zemi, která je již od dob vzniku tohoto monoteismu tradiční baštou Prorokovy tradice, tedy sunny? Jako nejpravděpodobnější důvod se jeví jasně ohraničená snaha vymezit se vůči Násirovi, sunnitskému muslimovi, který provádí vlastní zahraniční politiku jménem všech Arabů, s čímž se Sýrie nedokáže ani nechce za žádnou cenu smířit. Proto přicházejí 70. léta minulého století nesoucí se ve znamení krvavých čistek a vyostřených osobních soubojů na syrské armádní scéně, z jejichž řad přichází osoba schopného a poměrně oblíbeného ministra obrany Háfize Asada, který se brzy chopí moci a obsazuje úřad nejvyšší. Příslušník alawitské sekty, šíitský muslim v čele sunnitské Sýrie. Paradox, který však díky vhodnému načasování a souhře událostí v okolních zemích regionu nahrává změně: jak krvavé a ostré, to dokládají až následující roky...

Je nutné si uvědomit, že syrští důstojníci po nástupu Háfize Asada naprosto rezignovali na hledání nové doktríny moderního politického islámu, kterým by zahájili kampaň ve jménu uznání legitimacy kroků, které je dovedly k moci. V regionu Blízkého východu a severní Afriky bývá tento krok vskutku

⁶RUBIN, Barry: *The Truth about Syria*. Palgrave Macmillan, Gordonsville: 2007, 292 s. ISBN 978-1-4039-8273-5.

⁷GOODARZI, Jubin: *Syria and Iran. Diplomatic Alliance and Power Politics in the Middle East*. London: Tauris Academic Studies, 2006, 359 s. ISBN 978-1-84511-127-4.

⁸LEVERETT, Flynn: *Bashar's Trial by Fire*. Brookings Institution Press, Washington D.C.: 2005, 286 s. ISBN 0-8157-5206-7.

⁹ZISER, Eyal: *Commanding Syria. Bashar al-Asad and the First Years in Power*. London: I. B. Tauris, 2007, 230 s. ISBN 1-84511-153-2.

častým a obvyklým jevem, viz Maroko – král „knížetem věřících“ či Libye – Kaddáfí „prvním mezi sobě rovnými v rámci džamahirije“. Koncept syrského vládnoucího unika, tj. alawiji, která je primárně náboženskou sektou nedisponující detailně propracovanou hierarchickou strukturou moci jako v případě jiných sunnitských či šiitských sekt (jazídíja, ahmadíja aj.), a její politický úspěch byl zapříčiněn nahodilou souhrou několika naprosto odlišných faktorů, které ji vynesly na výsluní. Prvním z nich je zcela absentující národní sunnitský orgán obdoby egyptského institutu nejvyššího muftího Egyptské arabské republiky, který je zároveň závaznou autoritou celého muslimského světa, tedy Al-Azharu. Druhým pak v této věci poměrně pasivní občanská společnost, jejíž aktivity na přelomu 70. a 80. let 20. století nicméně směřovaly jinam – konkrétně k Palestincům, kteří byli vypovězeni z Jordánska. Otázka palestinských uprchlíků se v té době na první pohled Sýrie příliš nedotýká, ale opak je pravdou. Libanon úzce svázaný se Sýrií skrze koncept tzv. Velké Sýrie z 19. století, kdy země tvořily jedno soustátí, poutal pozornost svého souseda. Ideologickou mobilizaci pak v Sýrii spustily oba izraelské masakry v palestinských uprchlických táborech v Libanonu roku 1982, stopy jsou zde patrné dodnes. I přes přítomnost syrské armády v Libanonu do roku 2005, jejíž stažení bylo pouze gestem navenek vůči světu, panuje mezi Syřany a Libanonci relativní politický smír – určitě na místech nejvyšších, navíc nelze opomenout „železné pouto“ mezi hnutím Hizballáh a prezidentem Asadem. Šiitští bratři, přesto konkurenti. Jako zcela zásadní se jeví otázka, jak dlouho ještě budou syrští důstojníci ochotni sponzorovat bratrské hnutí v jiné zemi a naopak: stojí Hizballáh s Hasanem Nasralláhem i nadále po Asadově boku?

Naděje pro obyčejné Syřany a nový vítr do plachet pohupující rozkymáčenou syrskou loďkou na neklidných vlnách regionu Blízkého východu zpočátku představovala Svobodná syrská armáda zformovaná v červenci roku 2011. Lze pochybovat o tom, že se do budoucna tato skupina přihlásí k jakémukoli z několika ideových proudů v regionu. Existuje však vůbec nějaký základ společný egyptskému hnutí Svobodných důstojníků přelomu 40. a 50. let 20. století a smýšlením Svobodné syrské armády? Na první pohled možná ano; její označení, které ideově náleží k násirovské doktríně vlády v arabském a islámském světě, vypovídá o odhodlání přinejmenším alespoň nějaké (jakkoli početné) složky syrské armády popřít vlastní identitu spjatou s více než třemi desetiletími služby alawitské menšině. Reformní úsilí, zároveň nečitelné rozložení sil, dezerte, nečinnost mezinárodního společenství. Lze se však domnívat, že po roce i nadále probíhajícího syrského národního povstání se země navzdory aktivitám důstojníků syrské armády, konkrétně jejímu reformnímu křídlu ustavenému revolučním rokem 2011, nezbaví svého kata, přestože má Bašár Asad na rukou krev stejně jako jeho otec po masakru deseti tisíc obyvatel města Hamá roku 1982.

Poslední červencové dny roku 2011 a zformování Svobodné syrské armády však přineslo zajímavé svědectví: tato událost může být chápána jako pouhý pokus o převrat ze strany „obyčejných“ dezertérů, zároveň může demonstrovat hlubší ideologické pnutí v rámci vojenských kruhů. Nic nenasvědčuje tomu, že elita syrské armády opustí svého prezidenta. Existuje-li však uvnitř jejich nižších pater proud nahledávající šiitskou doktrínu, mohl by uspět v podobě přeměny do jiného útvaru. Nelze vyloučit ani možnost další transformace nově ustavených vojenských kruhů (včetně Svobodné syrské armády) stojících mimo armádu země v uskupení typu palestinského Hamásu, tedy sociálního hnutí disponujícího vlastní sítí vzdělávacích institucí, škol či nemocnic a věnujícího se charitativní činnosti „ve jménu božím“, na druhou stranu však i silného hráče s ozbrojeným, bojeschopným křídlem nezávisle na skutečnosti, zůstane-li prezident Asad u moci či nikoliv. Nic však nenasvědčuje tomu, že jeho dny v prezidentském křesle jsou sečteny. Proč tedy USA a jiní tvrdili, že ano?

Došlo by vůbec k syrskému národnímu povstání bez ohledu na propuknutí sociálních nepokojů v Tunisku na sklonku roku 2010 i egyptský revoluční scénář v roce 2011? Také Asadův režim nereagoval, lépe řečeno absolutně přehlížel aktuální výzvy¹⁰ ideového štěpení v rámci islámského světa (které budou jednou z možných příčin dalšího konfliktu) již po několik uplynulých let; tradiční koránský princip sociální rovnosti a náboženské tolerance není v současné době dodržován v Tunisku, Egyptě, Sýrii, Iráku ani Jemenu, proto lze očekávat propuknutí islámské fitny par excellence,

¹⁰ ZISER, Eyal: *Commanding Syria. Bashar al-Asad and the First Years in Power*. London: I. B. Tauris, 2007, 230 s. ISBN 1-84511-153-2.

tj. náboženského rozkolu, hned v několika zemích současně. Harb ahlía (arab. občanská válka) se pomalu stává noční můrou Egypta ve formě harb tá'ífija, tj. otevřeného konfliktu v podobě sektářského násilí, jehož neustále se přelévající vlna ze společnosti nezmizí. Přítomna byla v zemi po několik uplynulých desetiletí, do budoucna lze však očekávat pokračující rozkol mezi jednotlivými konfesemi.

V případě neúspěchu syrského národního povstání bude do harb tá'ífija uvržena i Sýrie. Poměrně odvážné prohlášení Rijáda Asá'da (nemá přes vzdálenou podobnost vlastního jména nic společného s prezidentským klanem) stojícího v čele uskupení zvaného Svobodná syrská armáda ze září 2011 nepřekvapuje, je však bohužel příslibem pokračujících, gradujících a pravděpodobně ještě krvavějších bojů v Syrské arabské republice: „Pád Asadova režimu bude rychlejší, než si dovedete představit, a prezidenta čeká osud plukovníka Kaddáfího.“ Asadova židle se však nezakymácela a očekávat její pád se zdá být nemožné.

Naděje umírá poslední: svíci zažehnul Rijád Asá'd a jemu věrní. Snad nebude potřeba oběti mnoha dalších mučedníků ve jménu revoluce než nad Sýrií zavládne bílá vlajka. Krvavou zemí byla od počátku dějin ne vždy pouze vlastní vinou, ale svého kata si nyní vychovala sama. Měl být příslibem lepších zítřků; namísto zajištění důstojných životních podmínek, společenské rovnosti a regulace alawitského elitářství kráčejíciho ruku v ruce se stranou Baas si Bašár Asad vystavěl pomník nesmrtnosti. Zapomněl však na pokoru muslima a koránské poselství: „Těm, kdo neposlouchají Boha, těm určen je oheň...“

Šiitská vládnoucí klika syrských alawitů přivedla zemi na práh nikoli války občanské, ale konfesní, jejíž propuknutí je nezvratné.¹¹ Nejedná se pouze o boj ozbrojený, v případě Sýrie hrozí spojení ideologického sunnitského fundamentalismu, který se ostře a nesmlouvavě vymezí vůči šiitskému proudu; důsledkem by pak byla sunnitská vojenská diktatura, jelikož kořeny baasismu není možné v případě Sýrie nahradit jinou doktrínou, neboť je tato země (kromě Iráku) vskutku neoddělitelně spjata s Aflaqovým poselstvím a jeho doktrínou. Je rovněž nutno pamatovat na skutečnost, že revoluce v arabských státech v žádném případě nepovedou k nastolení jakékoli formy demokratického režimu západního typu. Ponecháme zcela stranou fakt, že principy západní demokracie jsou zcela neslučitelné s tradičními dogmaty islámské víry a základními myšlenkami spjatými s existencí muslimského státu ochraňujícího „společenství věřících“, kde byl strážcem komunity nejprve sám prorok Muhammad, na jehož odkaz úspěšně navázal institut chálífátu. Tento koncept, který zaznamenal cenné úspěchy na scéně světové politiky, však nikdy neusiloval o přijetí moderní ideologie sekularismu za vlastní. Islám je primárně sociálně-politickou doktrínou upravující záležitosti osobního statutu, které nelze oddělit od politických práv jedince. To mají na paměti sami revolucionáři zaštiťující se jménem božím – nutno říci, že nikoli pouze naoko. Armádní kruhy zůstanou u moci, lze však očekávat návrat ke kořenům sunnitského islámu i v Syrské arabské republice, kde navíc není většina věřících dle konfesního klíče početněji zastoupena ve vládní garnituře ani ve vyšších patrech politiky na národní úrovni. Pravděpodobně však nebudeme svědky zajímavého paradoxu, k němuž by vzhledem k minulým čtyřem či pěti desetiletím mělo dojít: Egypt a jemu vládnoucí generálové by se po lednové revoluci 2011 možná byli bývali navzdory historickému nepřítelství stali pro Syřany vzorem a inspirací pro přechod k vládě sunnitských armádních elit. Byl režim Asada mladšího již od prvních dní předurčen k propuknutí nepokojů, které nastaly o jedenáct let později? Dojde nyní ke schválení zásadních změn oficiální politické doktríny? Zřejmě nikoli.

Armáda jako strážce sekularismu – v Turecku nepochybně, ale kudy se vydá Egypt a Sýrie? Mohl by to být právě směr návratu ke kořenům, tedy sunnitskému proudu, čímž se potvrzují slova samotného Proroka a prvních chálífů: ridá' (tj. odpadlictví od víry ve smyslu opuštění Muhammadova původního islámu) nepovede ke stabilitě a ší'a kráčejíci dějinami ruku v ruce s nesmiřitelností vůči sunnitské tradici není ideální formou společenského uspořádání. Je záležitostí osobní víry a přesvědčení každého muslima včetně toho, kdo drží v ruce zbraň, na jakém stupni v rámci svého osobního žebříčku životních hodnot stojí džihád, tedy úsilí o šíření pravé víry a kolektivní povinnost ve smyslu ochrany slabších včetně obrany morálních fundamentů islámu. Záležitostí o poznání složitější se však zdá být ukotvení

¹¹ LEVERETT, Flynn: *Bashar's Trial by Fire*. Brookings Institution Press, Washington D.C.: 2005, 286 s. ISBN 0-8157-5206-7.

všech výše zmíněných principů: do jaké míry bude sepsání nové tuniské ústavy vzorem pro reformy, k nimž neoddiskutovatelně musí dojít v případě Sýrie i Egypta? Teprve vývoj dalších měsíců ukáže, jak velkou chybou bylo označit rok 2011 „velkou arabskou revolucí ve jménu demokracie“ či „arabským jarem“. Silný sociální étos převládl pouze v případě Tuniska - Egypt se s touto náladou vypořádal po svém, jako další příklad může posloužit porevoluční vývoj v Libyi. Za příčinu nestability v regionu lze označit ideologický rozkol ve světě islámu. Sýrie je onou „poslední pečeti“ tohoto myšlenkového pnutí: rozlomenou a rudě zbarvenou...